

Njemačke knjižnice od škole do fakulteta

Jasminka Kovačević, mag. bibl.

Sveučilišna knjižnica Rijeka
jkovacevic@svkri.hr

U organizaciji Zagrebačkog knjižničarskog društva krajem mjeseca svibnja od 25. 5. do 29. 5. 2016. godine hrvatski knjižničari posjetili su nekoliko njemačkih gradova i knjižnica. Program stručnog putovanja obuhvaćao je posjet gradovima Regensburg, Nürnberg, Bayreuth, Potsdam, Berlin i Dresden te knjižnicama Stadt- und Landesbibliothek u Potsdamu (Gradska i regionalna knjižnica Potsdam), Stadtteilbibliothek Falkenhagener Feld (ogranak Gradske knjižnice u Berlinu) i Philologische Bibliothek Freie Universität Berlin (Filološkoj knjižnici Slobodnog sveučilišta Berlin).

Cilj putovanja bio je obilazak različitih vrsta knjižnica te upoznavanje s njihovom organizacijom, strukturom i načinom rada.

Pored stručnog dijela, hrvatski knjižničari obišli su najpoznatije kulturno-povijesne znamenitosti navedenih njemačkih gradova.

Nakon noćne vožnje, u jutarnjim satima, stigli smo u Regensburg, grad u

Regensburška katedrala

saveznoj pokrajini Bavarskoj. Stara gradska jezgra kroz povijest vrlo je dobro sačuvana i nalazi se na popisu UNESCO-ve svjetske baštine. Regensburg leži na obalama Dunava, a svoj politički i gospodarski vrhunac doživljava na prijelazu iz 12. u 13. stoljeće. Iz toga doba datiraju veliki gradski spomenici od kojih smo pojedine razgledali: Kameni most (Most Steinerne) dug 310 m, izgrađen od 1135. do 1146. godine, Stara gradska vijećnica (Altes Rathaus), patricijske kule te katedrala.

Katedrala u Regensburgu (Regensburg Dom) je vrlo zanimljiv primjer čiste njemačke gotike i smatra se glavnim djelom gotičke arhitekture u Bavarskoj. Građena je od 1275. do 1634. godine, s iznimkom tornjeva, koji su završeni tek 1869. godine.

Nažalost, programom predviđenu Sveučilišnu knjižnicu nismo posjetili zbog blagdana Tijelova.

Nuernberg: dvorac Kaiserburg

Nakon obilaska Regensburga, putovanje smo nastavili prema gradu Nürnbergu, najvećem gradu sjevernobavarske regije Frankonije i drugom po veličini u Bavarskoj nakon Münchena. Grad leži u dolini rijeke Pegnitz i danas broji preko 510.000 stanovnika. U srednjem vijeku smatran je prijestolnicom rimsko-njemačkih careva gdje su se čuvale i državne dragocjenosti Svetog Rimskog Carstva Njemačke narodnosti. Grupno smo obišli povijesnu tvrđavu – dvorac Kaiserburg s čijih se zidina proteže pogled na grad Nürnberg.

Nakon razgleda ostalih, ali ne i manje zanimljivih kulturno-povijesnih znamenitosti grada Nürnberga (Stare gradska vijećnice, crkve sv. Sebaldusa te rodne kuće slikara i kipara Albrechta Dürera – jednog od najvećih predstavnika renesansne umjetnosti), putovanje smo nastavili sjeveroistočno prema šezdesetak kilometara udaljenom gradu Bayreuthu. To je gradić s nešto više od 72.000 stanovnika, ima svoje Sveučilište osnovano 1975. godine, te druge vrlo zanimljive kulturno-povijesne znamenitosti.

Narednoga dana putovanje smo nastavili prema gradu Potsdamu. Potsdam je glavni grad njemačke savezne pokrajine Brandenburg i kao dio svjetske baštine pod zaštitom je UNESCO-a. U skladu s programom organizatora posjetili smo Stadt- und Landesbibliothek u Potsdamu (Gradska i regionalna knjižnica Potsdam – <http://www.bibliothek.potsdam.de/>), gdje su nas srdačno dočekale kolegice knjižničarke. Pokazale su nam knjižnicu te uz prezentaciju održale kratko predavanje.

SLB Potsdam

Stadt- und Landesbibliothek u Potsdamu (Forum za obrazovanje Potsdam) ima funkciju:

- gradske i regionalne knjižnice (SLB)
- narodne visoke škole (VHS)
- dio za znanost (WIS).

Knjižnica nudi raznoliki program za obrazovanje, a nalazi se u neposrednoj blizini Brandenburškog parlamenta. Svaki od partnera (SLB, VHS, WIS) izrađuje vlastiti program, a više puta tijekom godine održavaju se specijalni tematski tjedni. Knjižnicom nas je provela gđa. Marion Mattekot od koje smo saznali osnovne informacije. Knjižnica je osnovana 1969. godine kao knjižnica za istraživanje regije Potsdam, a nastala je spajanjem dviju starijih ustanova: Regionalne Brandenburške knjižnice i akademske

knjižnice iz 1922. i drevne Gradske knjižnice iz 1874. godine. Kao nova knjižnica, korisnicima svoja vrata otvara 1974. godine. Od 1992. godine djeluje pod nazivom Gradska i regionalna knjižnica Potsdam. Knjižnični fond broji 550.000 jedinica, središnja ima 480.000 (u spremištu 300.000), a dvije podružnice ostalih 70.000. Broj korisnika (članova s iskaznicom) doseže do 18.400, a frekvencija posudbe podiže se na 1,2 milijuna zaduživanja. Knjižnica zapošljava 45 stalnih zaposlenika. Zagarantirani budžet Knjižnice iznosi 3,4 milijuna eura uključivši 538.000 eura gradskog novca. Za godišnju nabavu osigurava se 335.000 eura. Knjižnicu u prosjeku posjeti 369.600 posjetitelja.

Pravilnikom o korištenju Knjižnice propisana je godišnja članarina u iznosu od 19 eura (odrasli), a 29 eura za institucije, članstvo do šest mjeseci iznosi 11 eura, odnosno dnevna članarina u iznosu od 2,50 eura. Djeca i mladi do 18 godina imaju besplatno članstvo. Korisnicima do šesnaeste godine omogućena je posudba do 30 jedinica, a odraslima do 100 jedinica. Zanimljivo je da se iz fonda knjižnice mogu posuditi i likovna djela – grafike i slike na period od dva tjedna.

U vezi sa širim kontekstom društvenih događanja posljednjih mjeseci, koji je za posljedicu imao prijam velikog broja izbjeglica u Njemačku, Knjižnica je u suradnji s profesorima-volonterima i uz potporu šire društvene zajednice razvila program učenja njemačkog jezika za izbjeglice. Gđa Mattekat predstavila nam je gosp. Markusa Müncha koji nam se pridružio u obilasku Knjižnice te nam predstavio svoju djelatnost opremanja knjižnica namjenskim namještajem, od funkcionalnih polica za smještaj

građe do dodatnih elemenata koji osiguravaju ugodan rad i boravak korisnika.

Nakon posjeta Potsdamu, udaljenom svega dvadesetak kilometara, uputili smo se prema Berlinu, drugom po veličini gradu Europske unije. Berlin je smješten na obalama rijeke Spree i Havel na sjeveroistoku Njemačke. Jedna je od šesnaest njemačkih saveznih pokrajina sa svih strana okružena saveznom pokrajinom Brandenburg. Nakon ujedinjenja ponovo je glavni grad Njemačke i danas broji 3,442.675 stanovnika. Berlin je kulturno i povijesno središte s 370 knjižnica.

Zahvaljujući gosp. Münchu posjetili smo Stadtteilbibliothek Falkenhagener Feld (<https://www.berlin.de/stadtbibliothek-spandau/>), ogranak Gradske knjižnice smještene u berlinskoj gradskoj četvrti Spandau. Knjižnica djeluje na prostoru gdje se naselilo i stanovništvo iz drugih zemalja, odnosno nenjemačkog govornog područja. Kako bi prilagodila svoje usluge demografskim trendovima, Knjižnica je za razdoblje od 2015. do 2017. godine dobila pomoć Europskog fonda za regionalni razvoj (EFRE) za financiranje programa Bibliotheken im Stadtteil (BIST) i to prvenstveno za nabavu literature tiskane na drugim jezicima. Prostor knjižnice je prilagođen korisnicima mlađeg uzrasta s igraonicom i didaktičkim igračkama te djeci školske dobi pa ju s razlogom nazivaju i "Checkpoint Bibliothek" – Jungs in die Bibliothek. Knjižnica je funkcionalno uređena, s pomičnim policama za knjige različitih dimenzija, boja i oblika, a opremljena je upravo posredovanjem gosp. Müncha.

SFF Berlin

Knjižnicom, slobodnog pristupa za korisnike – *user friendly*, mogli smo slobodno prošetati, zaviriti u kataloge, pogledati smještaj građe i signature. Na kraju posjeta razgledali smo trenutno postavljenu prodajnu izložbu slika i crteža te zahvalili voditeljici Knjižnice koja nas je dočekala.

Istoga dana, nakon stručnog dijela programa, uputili smo se u razgledavanje kulturno-povijesnih i turističkih znamenitosti grada Berlina. Grad je važno prometno čvorište u ovom dijelu Europe, značajan gospodarski, kulturni i obrazovni centar sa brojnim sveučilištima (Humboldtovo, Tehničko, FU), visokim školama, znanstvenim ustanovama, kazalištima, muzejima. Obišli smo zgradu Reichstaga – sjedište Bundestaga, njemačkog parlamenta, Brandenburška vrata na *Pariškom trgu*, velebnu aveniju u središtu Berlina *Unter den Linden* s reprezentativnim građevinama i 365 m vi-

sokim televizijskim tornjem, te nastavili prema zanimljivom razgledavanju Muzejskog otoka (*Museumsinsel*) u središtu grada, ploveći brodom pritocima rijeke Spree. UNESCO je 1999. godine cijeli kompleks proglasio dijelom svjetske kulturne baštine.

Prepuni dojmova, razgledavanje toga dana završili smo odlaskom prema nekadašnjem graničnom prijelazu (1945.–1990.) između istočnog i zapadnog Berlina, poznatom kontrolnom punktu *Checkpoint Charlie*, koji se nalazio između američkog i sovjetskog dijela, a danas se ubraja u najvažnije znamenitosti Berlina.

Sljedećeg dana uputili smo se u jednu od knjižnica Slobodnog sveučilišta Berlin. Berlin, ne samo da je najveći grad, nego je i najveći sveučilišni grad u Njemačkoj. Od 2007. godine Slobodno sveučilište u Berlinu (*Freie Universität Berlin*) jedno je od elitnih njemačkih sveučilišta.

Iako bez stručnog vođenja, ali uz pomoć audio uređaja, razgledali smo Filološku knjižnicu. Filološka knjižnica (<http://www.fu-berlin.de/en/sites/philbib/index.html>) jedna je od dvadeset knjižnica FU Berlin, specijalna znanstvena knjižnica koja osigurava literaturu iz područja humanističkih znanosti. Fond knjižnice pokriva sljedeća stručna područja: opću i komparativnu znanost o književnosti, anglistiku, bizantologiju, germanistiku, indijsku filologiju, klasičnu filologiju, Institut za Latinsku Ameriku, srednjolatinsku filologiju, novogrčki, nizozemski, filozofiju, romanistiku, slavistiku, komparativnu filologiju i indogermanistiku, te časopise – aktualnih i starih godišta. Fond je u slobodnom pristupu i broji preko 750.000 jedinica i oko 630 preplaćenih časopisa. Digitalni repozitorij čini oko 550.000

e-knjiga, oko 1.700 baza podataka i 47.000 elektroničkih časopisa. Knjižnica za istraživanje koristi portal kataloga *Primo* preko kojega se može pro-
naći tiskanu i digitalnu građu Knjižnice. Put do knjige omogućen je pomo-
ću signatura. Knjižnica je moderno opremljena gdje studenti imaju inter-
netski priključak u cijelom prostoru. Korisnici koriste osobne računare. Za
korištenje interneta putem mobilnih uređaja dostupni su WLAN i LAN.
Bez arhitektonskih barijera, pristup osobama s invaliditetom omogućen je
svim sadržajima i uslugama. Knjižnica ima 680 pojedinačnih mjesta za rad
raspoređenih na 5 razina, 56 terminala za istraživanje s programom Open
Office, te 14 računala s MS-Officeom. Na 3. katu nalazi se čitaonica za opu-
šteno čitanje (*lounge*), zona bez električnih uređaja za nesmetani rad na 2.
katu, te prostor za grupni rad – samo za studente. Knjižnica posjeduje ka-
bine za multimediju za DVD, CD, glazbene kazete i vinil (gramofonske)
ploče te radna mjesta za mikrooblike – čitanje mikrofilmova i skeniranje.
Knjižnica je otvorena za korisnike od ponedjeljka do petka od 9 do 22 sata,
a subotom i nedjeljom od 10 do 20 sati. Praznicima – zatvoreno. Filološka
knjižnica FU Berlin javna je ustanova otvorena 2005. godine. Sadašnju
zgradu projektirao je lord Norman Foster. Arhitektonska izvedba same
knjižnice posebno je zanimljiva. Knjižnica je namjenski građena, elipsa-
stog je oblika s pet etaža i kupolom, na što su grad i djelatnici knjižnice
posebno ponosni. Ubraja se u pedeset najljepših knjižnica svijeta, a zbog
svog specifičnog izgleda poznata je i pod nazivom *Berlinski mozak*.

FU Berlin

Posljednjeg dana našeg putovanja krenuli smo iz Berlina prema Dresdenu, glavnom gradu savezne pokrajine Saske. Dresden se smatra gradom kulture i umjetnosti. Smješten je u dolini rijeke Labe s više od pola milijuna stanovnika (548.800), a od ponovnog ujedinjenja Njemačke, značajno je kulturno, gospodarsko i političko središte istočnog dijela Njemačke. Dresden je doživio svoje najgore razdoblje u povijesti tijekom Drugog svjetskog rata, kada je bio najbombardiraniji grad u Europi. Britanske i američke zračne snage su u veljači 1945. godine provele masovno bombardiranje u kojem je grad razoren do temelja. Mnogi su kulturni spomenici obnovljeni nakon rata. Među poznatijim znamenitostima možemo izdvojiti svjetski poznatu palaču *Zwinger*, nadaleko poznatu kao vrhunac barokne umjetnosti, zgradu opere *Semperoper* te najpoznatiju protestantsku crkvu *Frau-*

enkirche, jednu od simbola Dresdena, u potpunosti izgrađenu na ruševinama i obnovljenu tek 2005. godine. Također treba izdvojiti plavi most preko rijeke Labe građen krajem 19. stoljeća, nazvan “Plavo čudo”. Dresden je grad u kojem se skoro na svakom koraku može vidjeti kombinacija moderne arhitekture i one iz predratnog vremena. Grad uživa ugled jednog od najljepših gradova u Europi, a svake godine posjeti ga nekoliko milijuna turista. Poznat pod imenom *Firenca na Labi*, Dresden je grad koji zasigurno vrijedi vidjeti.

Zwinger, Dresden

Uvidom u različite vrste knjižnica u Njemačkoj (od odjelne koja je prije svega usmjerena na djecu predškolske i školske dobi, narodne u Potsdamu do visokoškolske knjižnice u Berlinu) rekla bih da u tehnološkom smislu hrvatsko knjižničarstvo ne zaostaje za njemačkim. Ali, s obzirom na jasno

uređena pravila financiranja, broj zaposlenih te privlačna i funkcionalna arhitektonska rješenja, kako vanjskog tako i unutarnjeg knjižničkog prostora, posebno usmjerena na potrebe osoba s invaliditetom, dojam je da se u Njemačkoj uz redovitu regionalnu i državnu potporu puno više pažnje posvećuje knjižnicama. Rezultat je to kulturne i obrazovne politike i jasne strategije s uključenom zainteresiranom javnosti u smislu jačeg zagovaranja značaja knjižnica.

